

การทำงานแบบกลุ่ม

การทำงานแบบกลุ่ม (Group Work) “การทำงานแบบกลุ่ม” มาจากการนำเอาคำสองคำมารวมกันคือการนำเอา คำว่า “การทำงาน” (Work) และคำว่า “กลุ่ม” (Group) มารวมกัน คำว่า “การทำงาน” หมายถึง การกระทำกิจกรรม หรือการแสดงออกด้วยการกระทำ ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย ส่วนคำว่า “กลุ่ม” หมายถึง การรวมตัวกันระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ณ สถานที่แห่งใดแห่งหนึ่ง และการรวมตัวของบุคคลดังกล่าวนี้จะต้องมีอันตรกิริยา (interaction) เกิดขึ้น อันตรกิริยานี้หมายถึง การพูดจาสื่อความหมายต่อกันและกัน การปฏิบัติร่วมกันในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ซึ่งนักจิตวิทยาสังคมได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันดังนี้ เคิร์ท เลอวิน (Kurt Lewin) ได้เน้นในเรื่องของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (Interdependence) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบุคคลในกลุ่มทุกคน ทุกคนจะต้องมีส่วนสัมพันธ์กันทั้งในด้านการงานและตัวบุคคล จะขาดบุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มไม่ได้ เครช (Krech) และครุซ์ฟีลด์ (Crutchfield) ได้เน้นความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจ (Psychological Relationship) ความเป็นกลุ่มจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องหมายถึงบุคคลในกลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจต่อกันและกัน กิลลิน (Gillin) เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่เห็นความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน แต่เขาได้เน้นเรื่องความสนใจร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม ถ้าบุคคลในกลุ่มมีความสนใจร่วมกันก็จะเป็นพลังที่ทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นพวกเดียวกัน (We-feeling) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นกลุ่มอย่างชัดเจน ส่วนแคทเทล (Cattell) มีความเห็นว่า ความเป็นกลุ่มจะเกิดขึ้นได้นั้น บุคคลในกลุ่มจะต้องมีความพอใจที่จะอยู่ร่วมกัน เนื่องจากการอยู่ร่วมกันได้สนองความต้องการของบุคคลในกลุ่ม และแคทเทลยังได้เน้นจุดมุ่งหมายร่วมกันด้วย ดังนั้นความหมายของคำว่า “กลุ่ม” จะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กล่าวไว้ข้างต้น หรืออาจสรุปได้ว่า กลุ่ม

หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีการกระทำร่วมกันเพื่อบรรลุสู่เป้าหมายประสงค์ร่วมกัน และเป็นการอยู่ร่วมกันในลักษณะที่มุ่งสนองความต้องการบางประการของแต่ละบุคคล

เมื่อนำเอาความหมายของคำว่า “การทำงาน” และความหมายของคำว่า “กลุ่ม” ดังกล่าวแล้ว มารวมกันทำให้สรุปความหมายของการทำงานแบบกลุ่มได้ดังนี้ การทำงานแบบกลุ่มหมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในกลุ่มซึ่งร่วมกันวางแผนงานตามเป้าหมายและจัดประสานการดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งในตัวบุคคลและในกลุ่ม ในการทำงานแบบกลุ่มนี้จึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีประสิทธิภาพที่มีความสามารถในการที่จะเอื้ออำนวยการกระทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกให้ดำเนินไปในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนของกลุ่มและกลุ่มทั้งหมดบรรลุสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายและเสริมสร้างการพัฒนาบุคคลในกลุ่มและความเป็นกลุ่มให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การทำงานแบบกลุ่มจึงไม่ใช่เป็นการเล่นเพื่อให้เกิดความสนุกสนานทั่ว ๆ ไป หรือเป็นการกระทำที่ผู้นำจะอาศัยสมาชิกเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของผู้นำ

ลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มอาจแบ่งออกได้เป็น 4 แบบคือ 1. **กลุ่มแบบอัตตาริปไตย (Authoritarian Group)** ลักษณะของกลุ่มแบบนี้ หัวหน้ามีอำนาจสิทธิขาดควบคุมการทำงานตามที่ตนต้องการ จะไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระหว่างสมาชิก แต่จะมีกฎเกณฑ์และระเบียบที่เข้มงวด เพื่อมุ่งที่จะให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่หัวหน้าตั้งไว้ หัวหน้าจะอ้างว่า ตนเป็นผู้รู้คนเดียวและสมาชิกจะต้องแสวงหาความรู้จากตนแต่ผู้เดียว ในการทำงานหัวหน้าจะเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ ต่าง ๆ และจะเป็นผู้ประเมินผลความสำเร็จของกลุ่มโดยพิจารณาว่า ผลงานของกลุ่มสำเร็จตามเป้าหมายที่ตนต้องการหรือไม่ 2. **แบบประชาธิปไตย**

(Democratic Group) การทำงานของกลุ่มแบบนี้เปรียบได้กับการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ของสิ่งมีชีวิต งานจะสำเร็จได้ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของสมาชิก และจะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ละคนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และมีหน้าที่ของตน โดยเฉพาะ โดยไม่ก้าวก้าอหน้าที่ของสมาชิกอื่น แต่หน้าที่เหล่านั้นจะต้องประสานกัน ทุกคนรับผิดชอบในงานของกลุ่ม การตกลงในเรื่องต่าง ๆ ต้องอาศัยมติของกลุ่มแบบเอกฉันท์ คือทุกคนยอมรับอย่างแท้จริง

3. **แบบยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group Centered Group)** การทำงานของกลุ่มแบบนี้ นอกจากจะมุ่งที่จะทำงานให้สำเร็จแล้วยังมุ่งที่จะพัฒนาความสามารถของสมาชิกในการทำงานร่วมกัน คือพัฒนาในการใช้ความคิดของสมาชิก ความรู้สึกได้ใจ ความเข้าใจตนเอง ความมั่นใจในตนเอง และฝึกให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น ผู้นำจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศยอมรับและปลอดภัยให้สมาชิกในกลุ่มมีความรู้สึกอบอุ่นใจและปลอดภัย ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาตนเอง

4. **กลุ่มฝึกอบรม (T-Group)** กลุ่มแบบนี้มีเป้าหมายที่สำคัญคือ เพื่อพัฒนาพฤติกรรม ความสามารถที่จะเรียนรู้ผลของการกระทำของตนเองและผู้อื่น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานกลุ่มเพื่อสนองความต้องการของแต่ละคน หัวหน้าจะเป็นผู้ฝึกโดยจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มน้อยที่สุดคือ พิจารณาตามสถานการณ์ และความเหมาะสม สมาชิกจะเรียนรู้จากภาวะสังคมผู้อื่น และอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ภายในกลุ่มเป็นสำคัญ

การที่จะสร้างประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มได้รับการพัฒนา และความเป็นกลุ่มได้พัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับ **กระบวนการกลุ่ม (Group Process)** ถ้าเราจะอธิบายความมีประสิทธิภาพของกลุ่ม หรือพิจารณาการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม เราจะต้องพิจารณาที่กระบวนการกลุ่มว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากกระบวนการกลุ่มหมายถึง การคิด การรู้สึกและการกระทำของสมาชิกในกลุ่มที่แสดงสัมพันธ์ต่อกันและกัน และมีอิทธิพลต่อกันและกัน กระบวนการกลุ่มแบ่งออกเป็น

สองลักษณะใหญ่ ๆ คือ กระบวนการกลุ่มทางด้านสังคมที่เน้นงาน (Socio Group Process) และกระบวนการกลุ่มทางด้านจิตใจ (Psyche Group Process) กระบวนการกลุ่มทางด้านสังคมนั้น จะมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีโครงสร้างเป็นรูปแบบ สมาชิกจะเป็นแบบพึ่งพาอาศัยกัน และไม่อาศัยกัน แต่ต้องข้ามกร่วมในกลุ่ม เพราะเป็นหน้าที่รับผิดชอบ ลักษณะของสมาชิกจึงมีความแตกต่างกันในเรื่องของอายุ เพศ สถานภาพ และอาชีพ กระบวนการชนิดนี้จะมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายที่ที่กำหนดไว้จึงเน้นด้านความคิดของสมาชิกเป็นสำคัญ ส่วนกระบวนการกลุ่มทางด้านจิตใจนั้นจะเป็นไปในลักษณะตรงกันคือ ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน กลุ่มดำเนินไปในลักษณะที่ไม่เป็นพิธีรีตอง จะมีโครงสร้างหรือไม่มีโครงสร้างก็ได้ตามความเหมาะสม สมาชิกจะเป็นแบบอาสาสมัครและมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องวัย สถานภาพ และประสบการณ์ กระบวนการชนิดนี้มุ่งที่จะสนองความต้องการทางอารมณ์ของสมาชิก จึงเน้นด้านความรู้สึกของสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ ความความเป็นจริง กระบวนการทั้งสองแบบนี้ไม่ได้แบ่งแยกโดยเด็ดขาด ทุกครั้งที่มีการทำงานเป็นกลุ่มจะต้องมีลักษณะของกระบวนการกลุ่มทั้งสองแบบรวมกัน โดยทั่วไป การทำงานเป็นกลุ่มเราจะเน้นกระบวนการกลุ่มทางด้านสังคมมากกว่าทางด้านจิตใจ แต่ถ้าจะให้กลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้นและส่งเสริมการพัฒนาแต่ละบุคคลให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เราต้องให้ความสำคัญของกระบวนการทางด้านจิตใจเท่า ๆ กับกระบวนการทางด้านสังคมที่เน้นงาน

จากลักษณะของกระบวนการกลุ่มดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแสดงให้เห็นถึงลักษณะต่าง ๆ ของประสบการณ์กลุ่ม ซึ่งมีผลต่องานของกลุ่มและตัวสมาชิก อย่างไรก็ตามไม่ว่าการทำงานกลุ่มจะเป็นในลักษณะใด ควรจะยึดหลักที่สำคัญในการทำงานเป็นกลุ่มคือ บุคคลในกลุ่มจะต้องได้รับความภาคภูมิใจในตนเองจากการที่ได้มีส่วนร่วมในกลุ่ม ในระหว่างการทำงานจะไม่มีมีการตัดสินบุคคลคือ การยอมรับตัวบุคคลตลอดจนความคิดและการกระทำของเขา เพื่อส่ง

เสริมให้เกิดบรรยากาศที่ปลอดภัย ทุกคนจะต้องร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมกลุ่มอย่างเต็มที่ บุคคลในกลุ่มจะต้องใจกว้าง เปิดรับความคิดเห็นใหม่ ๆ และความรู้สึกละเอียดใหม่ ๆ และพยายามเข้าใจบุคคลอื่นโดยการมองในมุมของเขา ทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบที่จะช่วยเหลือกันและกัน นั่นคือการดีเพื่อต่อเป็นสิ่งที่พึงประสงค์และเหมาะสม เนื่องจากต้องช่วยกันปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่องในบรรยากาศที่ขมขื่นและปลอดภัย หลักพื้นฐานที่สำคัญของกิจกรรมกลุ่ม จึงควรเน้นทั้งด้านงาน เนื้อหา ความรู้ และขณะเดียวกันในด้านสัมพันธภาพในกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อการพัฒนา

บุคคลในทุก ๆ ด้านเป็นสิ่งสำคัญ

ถ้าการทำงานแบบกลุ่มมีประสิทธิภาพ กลุ่มก็จะได้ผลงานที่มีคุณภาพตรงตามเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ และขณะเดียวกันกระบวนการกลุ่มที่ดำเนินไปตามหลักการที่กล่าวข้างต้น จะสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ ความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย และความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการเหล่านี้เมื่อได้รับการตอบสนองก็จะส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มสามารถรู้จักตนเองและยอมรับตนเอง อันเป็นแรงผลักดันให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ให้เจริญงอกงามต่อไป

พรรณพิศ วาณิชย์การ